Geografie České republiky

Zemědělství

Význam

- Nízký podíl na HDP (3 %) x velký význam pro stát
- Produkce:

a) Potravin
b) Průmyslových a energetických surovin
c) Údržba a péče o krajinu
d) Rozvoj venkova

SREALITY.CZ

Přírodní podmínky pro zemědělskou výrobu

- charakter reliéfu
- půdní předpoklady
- klimatické podmínky

↑ soubor těchto faktorů vytváří regionálně diferencované podmínky pro pěstování plodin a pro chov hosp. zvířectva

- většinu reliéfu tvoří pahorkatiny a vrchoviny → to ovlivňuje půdní a klimatické předpoklady → horší přírodní předpoklady ve srovnání s ostatními evropskými státy

- **Svažitost reliéfu**: velký význam zejména pro rostlinnou výrobu (obhospodařování pozemků pomocí zemědělské techniky)

  – nejvyšší podíly zem. půdy se sklonitostí **nad 7 °** : Šumava, Krkonoše, Krušné hory, Beskydy, okresy Bílých Karpat + centrální část Českomoravské vrchoviny

- Půdní předpoklady: ukazatel zrnitosti zem. půdy (kvantifikuje zastoupení půdních druhů) – hodnocení půdy podle zrnitosti vypovídá o stupni obdělávanosti

  - půdy lehké: 7 % podílu na zem. půdě ČR
  - půdy středně těžké: 84 % podílu na zem. půdě ČR
  - půdy těžké – 9 % podílu na zem. půdě ČR

- **Půdní typy:**

  - Hnědé půdy: 45 % (poměrně rovnoměrně rozloženy po celém území ČR)
  - Hnědozemě: 13 % (v okrajových oblastech výskytu černozemí (tj. oblastí nížin a teplejších částech pahorkatin)
  - Černozemě: 11 % (na spraších v nížinách: Polabí, moravské úvaly, Haná)
  - Illimerizované půdy (5 %) + Oglejené půdy (7 %) – málo úrodné (pahorkatiny a vrchoviny)

- **Klimatické podmínky:**

  - podnebí převážně kontinentálního rázu

    - region teplý, mírně vlhký: 14 % (nejvhodnější pro zemědělství, nejúrodnější oblasti – Polabí, moravské úvaly)
    - region mírně teplý, vlhký: 25 % (nejvíce zastoupen)

- využití klimatické regionalizace při oceňování (bonitaci) zeměd. půdy

Procento zornění zemědělské půdy
Share of arable land

Regionalizace zemědělství

- Potřeba syntetických ukazatelů pro hodnocení produkčního potenciálu oblastí

  - v minulosti bylo vypracováno několik komplexních hodnocení – na základě komplexního průzkumu země. půd v 60. letech 20. stol. (Výzkumný ústav meliorace a ochrany půd Praha- Zbraslav)

  regionalizace 50. léta: zemědělské výrobní oblasti (kukuřičná, řepařská, bramborářská a horská)

  regionalizace 70. léta : vyhotoveny mapy 1 : 5000, vymezeny tzv. **bonitované půdně ekologické jednotky (BPEJ)**

  každá BPEJ má 5-místný kód: 1. příslušnost ke klimatickému regionu
  2., 3. hlavní půdní jednotky
  4. kombinace sklonitosti a expozice
  5. kombinace hloubky a skeletovosti půdy

  - využití bonitačního systému BPEJ ke stanovení tzv. **produkční schopnosti zemědělské půdy**

- **Produkční schopnost** – vztah průměrné úrodnosti (hektarové výnosy) k nejúrodnější BPEJ, tj. černozemí na spraších v teplé oblasti)

  - produkční schopnost nejúrodnější BPEJ vyjádřena jako 100 bodů (území s hodnotou 50 b. je území s poloviční produkční schopností)

  - nejlepší podmínky pro zem. výrobu: středomoravské okresy OC, PV, PR, KM) + východní část Polabí (HK, NB, KH)

… další způsoby hodnocení

- 70. léta. 20. stol. – jednotlivá KÚ a zeměd. podniky byly zařazeny do tzv. **produkčních ekonomických skupin (PES)**

  - území ČR rozděleno do 42 PES (nejúrodnější PES 1, nejméně úrodné PES 42)

  - opatření pro vyrovnání rozdílů v hospodaření: podniky hospodařící v rámci PES 1-21 platily pozemkovou daň, naopak podniky zařazeny do PES 22-42 dostávaly tzv. **diferenciální příplatky**

  - diferenciální příplatky byly hlavní formou státních dotací do zemědělství, zrušeny v roce 1991

- 90. léta. 20, stol. – úřední ceny zemědělské půdy (staveny pro všechna KÚ, důvod: daně z nemovitostí a pozemků, liší se od tržních cen)

Zemědělské výrobní oblasti

- **Kukuřičná oblast** – 6,7 %

  území s nejlepšími podmínkami pro zem. výrobu, jižní části Dyjsko-svrateckého a Dolnomoravského úvalu – nejnáročnější plodiny: kukuřice na zrno, cukrová řepa, teplomilná zelenina a ovoce, vinná réva
- **Řepařská oblast** – 24,3 %

  nížinné oblasti – Polabí, dolní Poohří, moravské úvaly – zejména obiloviny
- **Bramborářská oblast** – 18,5 %

  nejvyšší podíly nad 90 % Českomoravská vrchovina a Středočeská pahorkatina
- **Obilnářská**– 40,5 %
- **Pícninářská** – 10,0 %

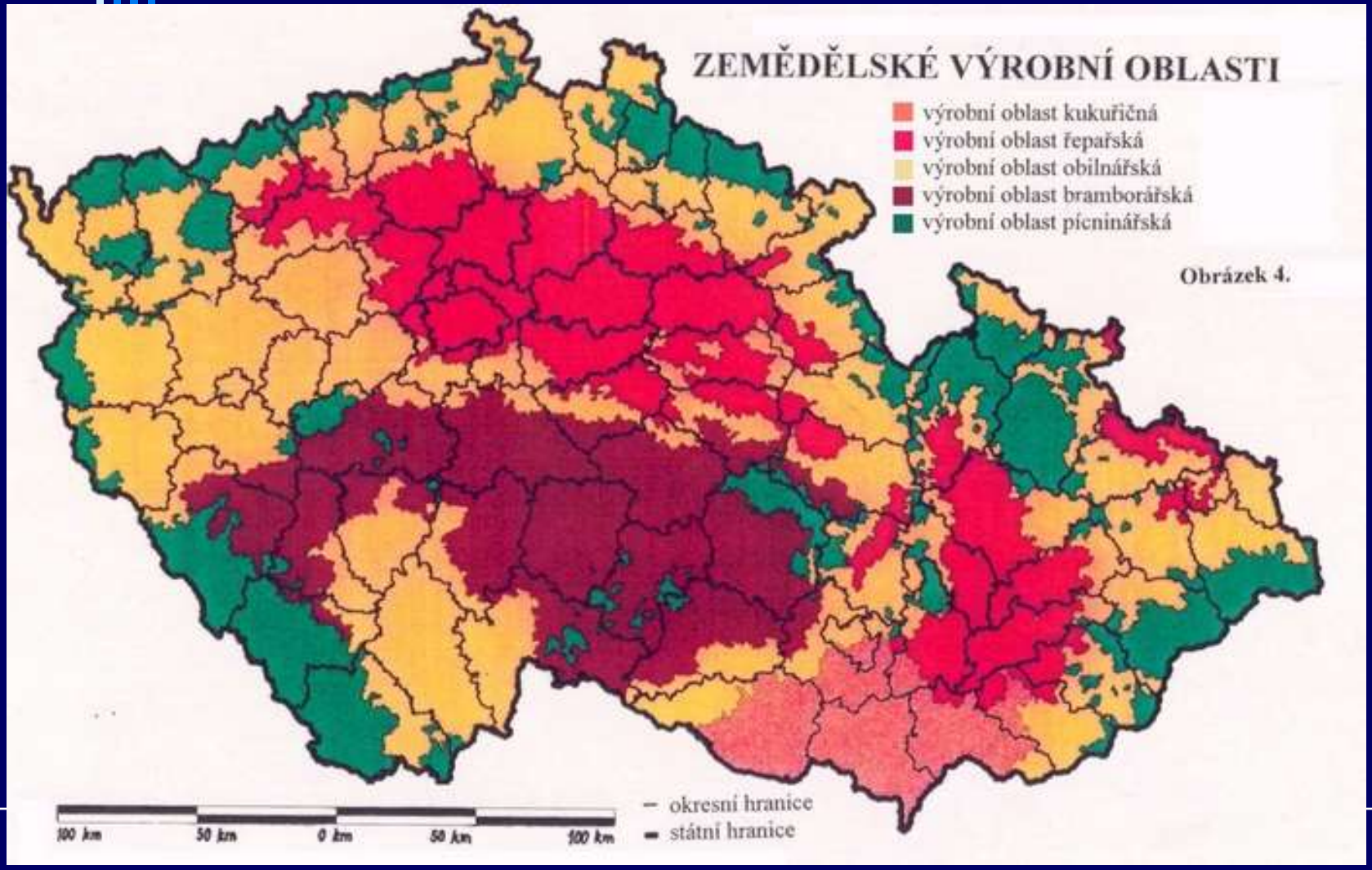
ZEMĚDĚLSKÉ VÝROBNÍ OBLASTI
výrobní oblast kukuřičná
výrobní oblast řepařská
výrobní oblast obilnářská
výrobní oblast bramborářská
výrobní oblast pícninářská
Obrázek 4.
100 km
50 km
0 km
50 km
100 km
okresní hranice
státní hranice

Rostlinná výroba (RV)

- Plodiny mírného pásu
- Zemědělské oblasti: Polabí a moravské úvaly X severočeské, severomoravské a slezské okresy
- Převažují obiloviny: pšenice (1/2 produkce), ječmen (1/3 produkce), žito, kukuřice
- Pícniny
- Olejniny: řepka
- Další plodiny: luskoviny, chmel, ovoce, zelenina, vinná réva…

Osevní plochy hlavních plodin v ha

	1990	1995	2000	2005	2010
Pšenice	823 063	831 992	972 711	820 440	833 577
Žito	**124 383**	79 377	44 178	46 903	**30 249**
Ječmen	552 490	560 218	496 382	521 527	388 925
Kukuřice na zrno	44 941	27 315	39 317	79 981	99 945
Brambory	**109 664**	78 045	69 236	36 072	**27 079**
Cukrovka	**118 813**	93 654	61 574	65 570	**56 388**
Řepka	**105 102**	252 285	325 338	267 160	**368 824**

Živočišná výroba

- Není koncentrovaná
- Dominuje chov skotu, prasat a drůběže
- Další: chov ovcí, koz, koní
- Specialita – chov sladkovodních ryb

Stavy hospodářských zvířat v tis. kusů

	1990	1995	2000	2005	2010
Skot	**3 506**	2 030	1 574	1 397	**1 349**
z toho dojnice	**1 236**	768	615	574	**551**
Prasata	**4 790**	3 867	3 688	2 877	**1 909**
z toho prasnice	**311**	295	297	232	**133**
Ovce	430	165	84	140	197
Koně	27	18	24	21	30
Drůbež	**31 981**	26 688	30 784	25 372	**24 838**
Slepice	**15 437**	12 029	11 739	5 941	**6 216**

Dnešní trendy

- Klesá výměra zemědělské půdy (zalesnění horských oblastí, rozrůstání měst)
- Klesá podíl orné půdy (72 %, v roce 1990 75 %)
- Roste podíl TTP (22 %)
- Snižuje se produkce v RV a stavy zvířat v ŽV
- Roste podíl plodin pro výrobu bionafty a energie (řepka, svazenka, slunečnice, kukuřice)
- Ekologické zemědělství

Sociální a ekonomické podmínky pro zemědělskou výrobu

- Do roku 1990 – v hospodaření na zeměd. půdě převažovaly JZD a státní statky, tzv. socialistické formy hospodaření představovaly 95 % obhospodařované zem. půdy

  - soukromí zemědělci: převážně horské oblasti Beskyd (v místě ovlivňování situací v sousedním Polsku)

- Transformace zemědělství po roce 1990 – ovlivněna hlavně otázkami restituce zem. půdy

  - na většině území držba zem. půdy kolektivní formou transformovaných ZD
  - nejnižší podíl ZD v regionech, kde působily státní statky
  - privatizace státních statků
  - restituce

Zemědělský půdní fond

= veškerá zemědělská půda, 54 % rozlohy státu

- Z toho: orná půda 72 %

  TTP 22 %

  zbytek – chmelnice, vinice, sady

Po vstupu do EU

- Přistoupení ke společné evropské zemědělské politice EU (SZP EU)
- SZP EU = systém zemědělských dotací a programů
- Dlouhodobě nejobsáhlejší položkou evropského rozpočtu
- V roce 2011 to je 42 % (přes 59 miliard €)

Podíl farem s výměrou zemědělské půdy do 5 hektarů na celkovém počtu farem
Share of holdings up to 5 ha of agricultural land in the total number of holdings

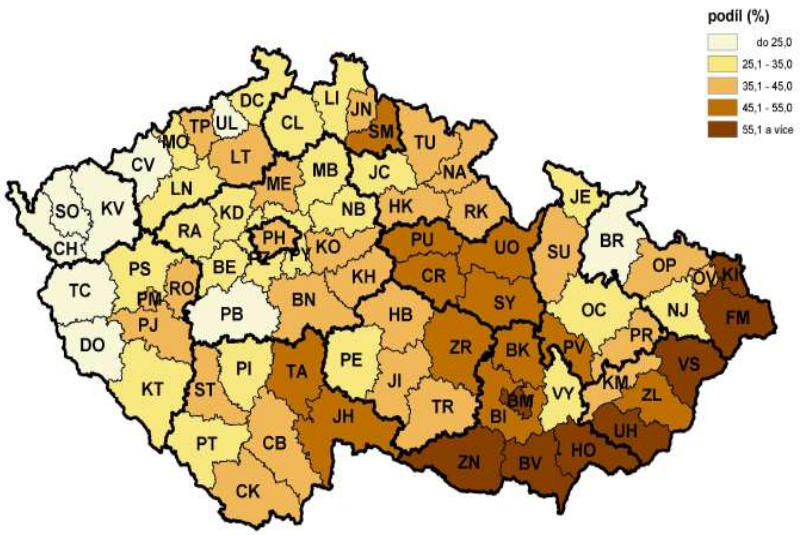

Podíl farem s výměrou zemědělské půdy 100 a více hektarů na celkovém počtu farem
Share of holdings with more than 100 ha of agricultural land in the total number of holdings

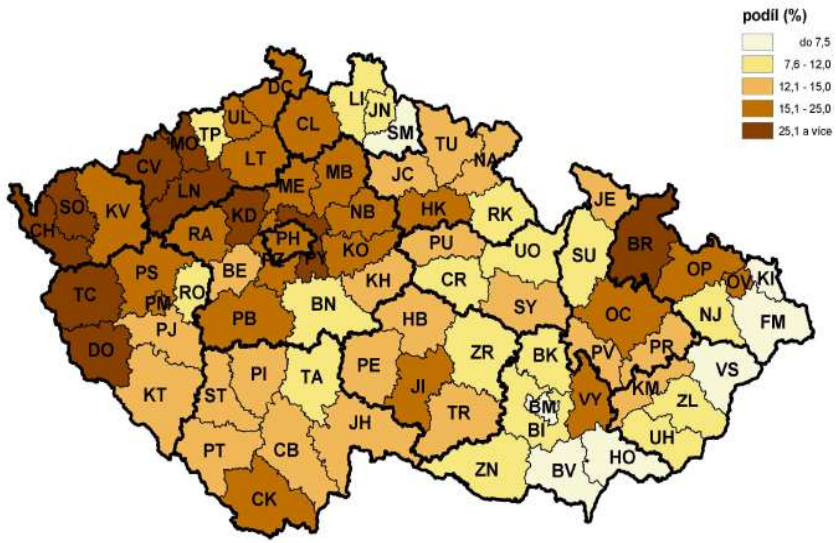

Podíly krajů na celkovém počtu chovaných zvířat v roce 2005

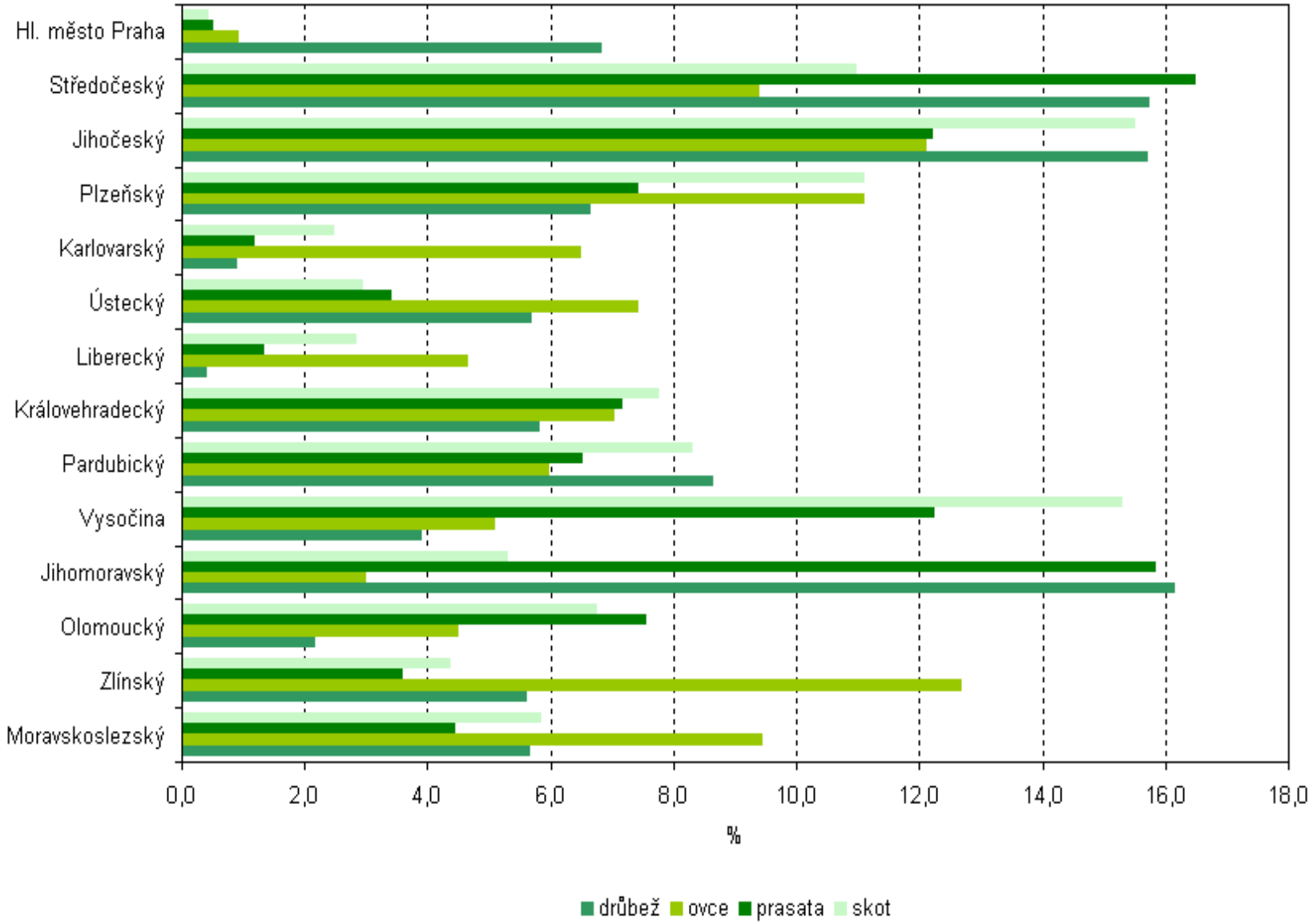

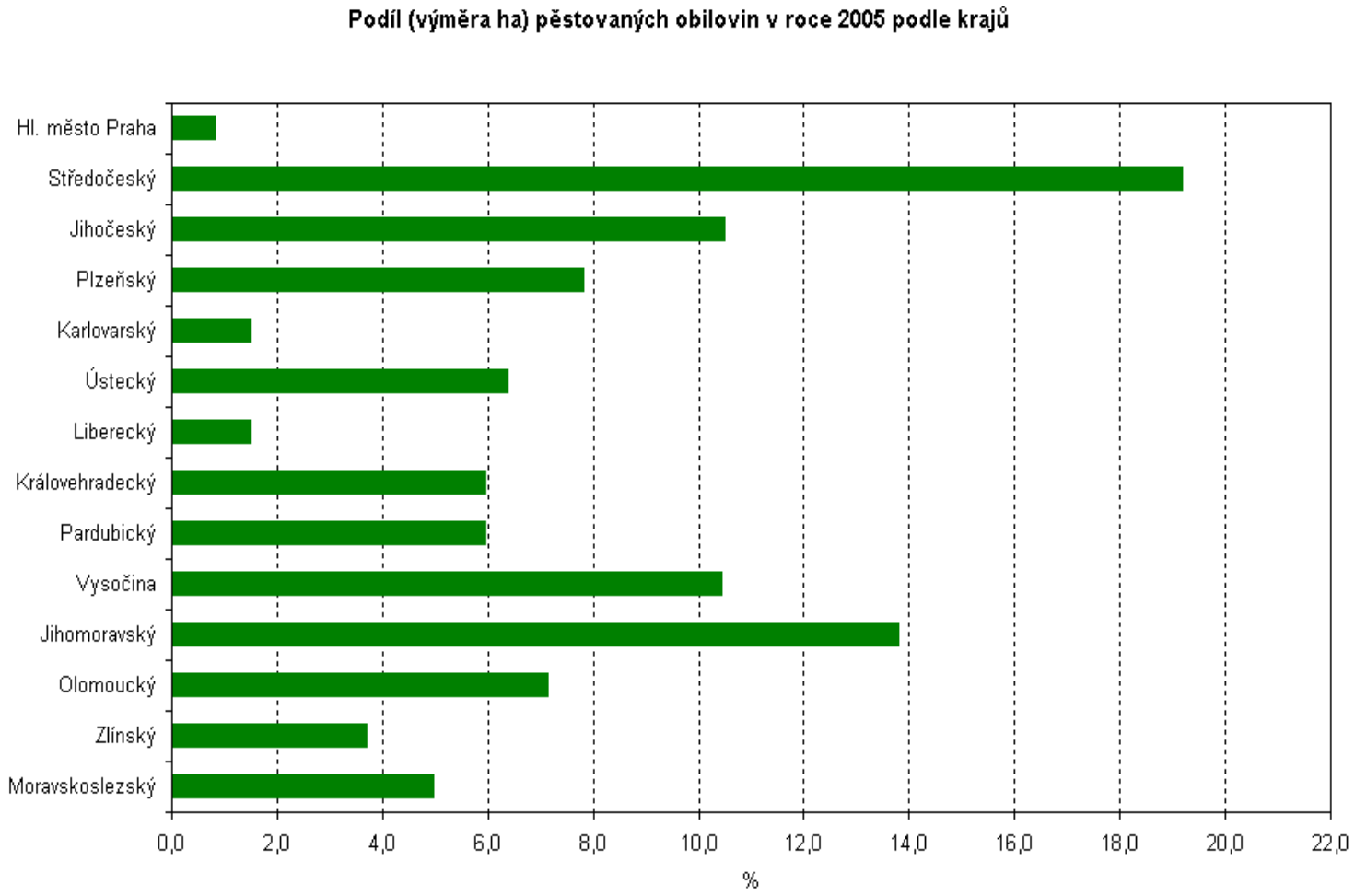
Podíl (výměra ha) pěstovaných obilovin v roce 2005 podle krajů
Hl. město Praha
Středočeský
Jihočeský
Plzeňský
Karlovarský
Ústecký
Liberecký
Královehradecký
Pardubický
Vysočina
Jihomoravský
Olomoucký
Zlínský
Moravskoslezský
0,0
2,0
4,0
6,0
8,0
10,0
12,0
14,0
16,0
18,0
20,0
22,0
%

Podpora zemědělské činnosti

- **Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF)**
  - založen na základě usnesení vlády ČR v roce 1993,
  - hlavním úkolem PGRLF je poskytování záruk a subvencování části úroků z úvěrů podnikatelských subjektů v oblasti zemědělství, lesnictví, vodního hospodářství a průmyslu zabývajícího se zpracováním produkce ze zemědělské výroby.

- **Státní zemědělský intervenční fond (SZIF)**
  - zřízen jako regulátor agrárního trhu, na pomoc českému zemědělství,
  - svými zásahy stabilizuje trh se zemědělskými komoditami a potravinami a regulací trhu poskytuje zemědělským výrobcům záchrannou síť v případě výrazného poklesu cen jejich výrobků.
  - po přistoupení ČR k EU se SZIF stal platební agenturou.

Pivovarnictví ČR

- Výstav ročně: 17,1 mil. hl.
- 46 průmyslových pivovarů + přes 100 mini

Plzeňský Prazdroj – 7,6 mil. (44 %)

Pivovary Staropramen – 2,8 mil. (16 %)

Heineken – 2,3 mil. (13 %)

Budějovický Budvar – 1,3 mil. (7,6 %)

K Brewery – 0,9 mil. (5 %)

PMS – 0,7 mil. (4 %)